

Sicer se pa bodo veleposestva bolj le do gotove meje razdelila. En del posestva ima ostati lastnik, da z njimi lahko prosto razpolaga. Pri nas v Sloveniji se smemo razdeliti tista veleposestva, ki merijo skupno več kakor 200 ha (z gozdi vred), ali ki imajo več kot 75 ha zemlje za obdelovanje (njiv, travnikov, pašnikov, vrtov in vinogradov). Se le kar meri posestvo več ali nad to površino. Se le to pride do razdelitve po agrarni reformi. Do te površine ima pa lastnik sam pravico, razpolagati s posestvom in ni podvržen agrarni reformi. Če ima tedaj veleposestnik 350 ha vse zemlje skupaj, mu ostane za njegovo uporabo še zmerom 200 hektarov in odpade le 150 ha za razdelitev. Pri tem ima lastnik še to dobro, da si lahko polovico teh zemljišč, torej 100 ha, sam izbere, dočim izbira na ostalem posestvu 250 ha tistih 150 ha agrarna reforma. To, kar si sme veleposestnik v naših razmerah zase obdržati od svoje lastnine in kar znaša lahko 75 do 200 ha zemlje (kar se ravna po se stavi posestva), to je tisti "maksimum", ki se navaja v določilih agrarnih reform za dobro dosedanju lastniku. Če je posestvo kai malega večje, in sicer za 10 odstotkov, se lahko vsa ta površina prepubesti lastniku v daljno uporabo. V zgoraj navedenih slučajih pa, kjer se gre za potrebe agrarne industrije, za vzdrževanje vzrelaljčišča za plemenske živali, za vzdrževanje semenogorskih postaj itd., se smo pustiti veleposestniku tudi več, ako je to po izjavi ekonomskoga strokovnika utemeljeno. Za tako ohranitev veleposest-

va govore v tem slučaju tudi drugi momenti, ki jih danes ni prezirati, kakor relativno višja proizvodnja, iz datnejša preskrba konsumu po mestih in drugih centralih, službena preskrba kmetijske inteligence kot bistvenega činitelja za gospodarski napredok, širjenje kmetijskih strojev in pospeševanje tozadne industrije itd.

Na splošno se mora seveda pustiti veleposestniku na prosto razpolago le tisti maksimum, ki znaša v Sloveniji 75 do 200 ha zemlje. Tukaj nastane vprašanje, ali je prav, da se poslagata po drugih deželah naše države druga mera za ta maksimum kar pri nas. Kakor je namreč do sedaj znano, se ima pustiti v Hrvatski ondotnim veleposestnikom 75 do 150 ha obdelane zemlje oziroma 200 do 400 ha vse zemlje skupaj, v Slavoniji, Banatu, Bački in Baraniji na celo 200 do 300 ha obdelane zemlje ali 450 do 500 ha vsega sveta skupaj. Tedaj dvakrat do trikrat več! Ali je prav, da imajo po teh krajinah veleposestniki večje pravice kakor jih imajo pri nas? Res je, da imajo ondottedni veleposestniki obvezne veleposesteva in zaradi tega nekake pravice, da se to vpoštova, vendar je naše mnenje, da naj se vsako posestvo zase, tedaj individualno presoja elede njegove eksistenčne pravice in važnosti in naj se vrednost njegovega nadaljnega obstanka in obsegja presoja s posebnim ozirom na posestne in ekonomske razmere dotičnega kraja. Vsako šabloniziranje po mrtvih številkah bi bilo pa na škodo našemu napredku in našim potrebam.

a.

Kje da se bomo sporazumeli v Beogradu ali Zagrebu, to je postranska stvar. Kakšen bo izid tega sporazuma ne vem. Glavno pa je, da moramo biti napram zunanjemu sovražniku enodrušni in složni v obrambi. Mnogi so domnevni, da bomo 8. decembra proglašili republiko. Cemu to? 28. novembra nam je narodni plebiscit dal vse pravice, da se z absolutno večino izjavimo za republiko. Ta oblika formalno tudi obstaja: na eni strani imamo kraljewino Srbijo, na drugi strani pa smo mi. Treba se je torej sporazumeti, da ne bo eden nad drugim in eden pod drugim... Z ozirom na glasove, da ne bomo odšli v Beograd, izjaviam, da nam je treba vedno in pri vsakem koraku naglašati, da Beograd ni Pešta. Bil sem protivnik Pešte, ker nismo razumeli jezikja, v Beogradu se razumemo. Ako se tam skrégamo se bo to izvršilo v našem jedinstvenem jeziku, ki ga vse razumemo in v katerem se lahko tudi zopet pomirimo. Ako bi ne bil tako dolgo v zaporu, bi bil že zdavnod odšel v Beograd na razgovor s politiki, ki sicer sami prihajajo na pogajanja v Zagreb, kjer so vedno dobrodrušni.

= Nitij gre na Madžarsko. Iz Mitana poročajo, da odpotvuje v kratek na Madžarsko bivši ministriki predsednik Nitij in senator Dante Ferrario, ki hočeta na Madžarskem preučevati »iz bližine« položaj v sovjetski Rusiji.

= Iz italijanske diplomatiche službe. Italijanski listi poročajo uradno nastavne spremembe v diplomatskih službih: Dosedanji poslanik v Berlinu, De Martino gre v London. Na njegovo mesto pride senator Frassati, glavni urednik »Stampes« v Turinu. V Beograd pride grof Manzoni, v Washington pa Rolandi-Ricci.

= Italijanski nacionalisti nroji izvedbi rafalske pogodbe. V »Popolo d'Italia« je pribolj znani nacionalistični vodja Mussolini članek v katerem zahteva, da Italija ne sme izraziti Jugoslavij dodeljenega ozemlja toliko časa, dokler ne ratificira rafalske pogodbe jugoslovenska ustavotvorna skupščina. Nacionalistični krogi zahtevajo tudi brezognino aneksijo Reke.

= Za žrtve madžarskega klerikalizma. Pod naslovom »Rešite tisoče ljudi pred smrtjo« so izdali Gorkij, Barbusse, Shaw in Moissi oklic, v katerem se opozarja svet, da trpijo tisoči in tisoči političnih preganjanje na Madžarskem v koncentracijskih taboriščih in ječah, kjer jim prej smrt vsele faktote in mira.

= Čudna madžarska prepoved. Uradni list madžarske vlade vriobčuje nadroho o ustanovitvi »Odbora za kontrolo dodeljevanja«, ki bo moral skrbeti, da ne pride preveč Madžarov iz ozemlja, ki so ga dobile na podlagi trianonske pogodbe sodesne države, na Madžarsko. V bodoče se bodo mogli naseliti na Madžarskem samo oni, katerih sorodniki že prevajajo na Madžarskem. Naredba prepoveduje naseljev tudi onim Madžarom, ki bi ih sledstvene države izgnale na Madžarsko. Ta naredba madžarske vlade je novost, kaiti Madžarska je prva država na svetu, ki prepoveduje svojim lastnini hujem naseljev v domovini.

= Obsojen nemški boljševik. Sođišče v Monakovem je obsojilo Gustava Streidelja na 12 let ječe, ker je za časa sovjetske prekucije v aprilu 1919 preganjal nedolne ljudi in jim grozil s smrto. Obsojenec je po razglašeni ob sodbi vzkliknil: Živelci sovjetske republike!

= Obsežno baltiško volunsko organizacijo so odkrile litvanske oblasti v Rigi. Zaprih je že veliko število boljševiških agentov.

= Huysmans o drugi in tretji internacionalli. »Vorwärts« priobčuje izjavno tajnika belgijske internacionale Huysmansa, ki pravi med drugim, da je svetovna vojna resno ogrozila internacionalo, ki se je trdno držala principa narodne obramebe, obenem pa načelno zagovarjala mednarodni sporazum med delavskimi sloji. Huysmans spominja na stališče internacionih kongresov v Stuttgartu in Kodanju, kjer ni moglo priti do rešitve problema, kako naj delavstvo onemogoči vojno. V Kodanju stavljeni predlog, naj se onemogoči vojna s stavko muncijskih delavcev, ni bil sprejet, ampak se je odrazil posebni preiskovalni komisiji. Na tozadovno okrožnico švicarskih in italijanskih socialistov niti odgovoril niso. Tudi ruski boljševiki, ki so takrat držali drugi internacionali, niso zavezali k temu problemu svojega stališča. Oni, ki zavorijo danes o polomu druge internacionale, imajo dovolj vzroka govoriti o svojem lastnem polomu. Huysmans je nadalje izjavil, da živi boljševizem le ob vojni. Boljševizmu se mora vsliti mir, potem pa se bo internacionala kmalu zopet konsolidirala.

= Tragedija na Krimu — poraz Vranglova. Prve vesti o strašnem porazu Vranglove vojske so dosegale v Sebastopolu šele 10. novembra pred polnočjo. Rdeča armada boljševikov je bila že v Simferopolu globoko v Krimu. Načela je grozna panika. Na poraz ni bil nikoli pripravljen, vladni krogci so bili lehkoverni, lehkomeislji in šele ko je treččilo so brzojavili v Carigrad po ladje ter so začeli rascunati, koliko točaj je treba, da se reči napotrebnejše. Evakuacija se je začela 12. novembra, a prvi so zbežali odličniji v špekulantje. Ječo so odprli, začeli so se reči in požari. Po ulicah se je streljalo in raspljalno okna. Colmarji v pristani so zahtevali po 200.000 rubljev za osebo, ki so jo prepeljali z brega na parnik. Najprej so prepeljali vladne urede in

Vranglov štab. Vse bolnike so prepuščali usodi; ostalo jih je 15.000. Ranjeni so zazili po ulicah, hoteč v pripom. A skoro 60 ur je protekelo, predno so bili vsi na ladjah. Ko se je v noči od 15. na 16. novembra blžala Sebastopolu rdeča vojska ter se je začela strašna kanonada, se si ljudje na obrežju s noči in revolveri delali pot v čolne. Močnejši so slabejše metali v moreno, mora iz fizične bede voditi iz Moskve boljševiško strategijo. Vrangel je imel sedemkrat manj mož kot boljševiki, da se bližajo Aziji. Pariz in London imata za to danes najhujše skrbi.

— *

Vladni načrt ustave.

= Beograd, 5. decembra. Ministarski svet je končno sprejel načrt za ustavo, ki ga je izdelal minister za konstituanto dr. Marković. Po tem načrtu je naša država ustavnna in parlamentarna monarhija pod vladom dinastije Karagiorgjević.

Gledate naslednja določila ustava, da pripade prestolonasledstvu v slučaju, da bi regent Aleksander ne imel potomstva, na njegovo sestro princeznjo Jeleno, odnosno na njene najstarejšega sina Vsevoloda. V tem slučaju bi prišla na prestol od nacista Romanom Karagiorgjevićem.

V ustavi je dosledno izvedena ideja edinstvene države v vseh oblikah državnega organizma. Večina ministrstrov se je izrekla za dvo-domni sistem, to je za parlament in senat. Gledate volitev v parlament je določeno, da odpade na vsekih 40 tisoč prebivalcev 1 poslanec, in sicer na podlagi splošne in enake volilne pravice. Predlog glede ženske volilne pravice je bil odklonjen. Senat bo štel 100 članov. Senatorji bodo izvoljeni na 9 let. Vsako leto se voli eno tretjino novih senatorjev. Volijo jih občinski odborniki. Za senatorje je lahko izvoljen, kdor je dovršil 40. leto in je absoluiral najmanj kako srednjo šolo ali enakovredno strokovno šolo.

V upravnem oziru se ima država razdeliti v pokrajine, ki jih pa ne sme biti več kakor 35, za sedaj je predvidenih 22 pokrajine. Te pokrajine naj bi štele 250.000 do 600.000 pre-

bivalcev. Samo pokrajine, v katerih leže prestolna mesta Beograd, Zagreb in Ljubljana, lahko štejejo do 800.000 prebivalcev. Te pokrajine imajo svoje samoupravne organe in svojo pokrajinsko skupščino, ki voli z svoje sredine pokrajinski odbor. Ta odbor je izvrševalni organ pokrajinske uprave. V delokrog pokrajinskih skupščin spada: pokrajinske finanze, pokrajinsko gospodarstvo, pokrajinska javna dela, skrb za pospeševanje gospodarskih interesov, skrb za narodno zdravje, za pokrajinske ceste in skrb za vzdrževanje miru in reda v pokrajini, skrb za šolstvo da je izločena iz delokrog pokrajinskih skupščin in vridržana izključno centralni vlad, to je ministrstvo za prosveto. Na čelu pokrajine stoji pokrajinski predsednik ali načelnik, ki je šef državne uprave. Njega imenuje kralj. Predsednik ima pravico, da izbere in nastavlja najstarejšega vladarja. Kar se tiče Slovenije, je toliko kakor gotovo, da bo Slovenska tvorila dve pokrajin. Prva bo imela svoj sedež v Ljubljani in bo obsegala vso Kranjsko, kateri se privlaci najbrž že Žumberak in Marinčič. Prezid, Trbovlje, Hrastnik in Brežice. Druga pokrazina z glavnim mestom Mariborom bo obsegala vso Štajersko, Kraje, ki so nam prinali na Koroško, Prekmurje in Medžimurje. Voltive v pokrajinsko skupščino se bodo vršile na podlagi splošne in enake volilne pravice.

Telefonska in brzojavna poročila.

POSLOVNIK ZA KONSTITUANTO.

Reke. Nota je naslovljena na vladu kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev, dočim so bile vse sedežanja note naslovljene samo na kraljevino Srbiju. KOMISIJA, DA PREGOVORI D' ANNUNZIA. — d Rim, 8. dec. Kakor doznavata »Giornale d'Italia«, je minul včerajšnji dan na Reki mirno. Skupina poslancev vseh konstitucionalnih strank je odpovedala na Reko, da bi delovala v spravljivem zmislu. Listi menijo, da bo imela misija dober uspeh.

D' ANNUNZIO GROZI SVICI.

— d Bern, 4. dec. Švicarska bržojavna agentura poroča: D' Annunzio je poslal z Reke-Tesincem razglas, v katerem jem obeta, da bodo v kratkem rečeni zatiranja po Švici in predlejki Italiji. Ne samo nemško - švicarsko in francosko - švicarsko časopisje, maverči tudi časopisje tesinskega kantona odklanja to najnovješti nastop italijanskega pesnika - časnika kot smešno natost.

FRANCIJA ZELI TRGOVSKO PODGOBO Z NAMI.

— d Beograd, 5. dec. Vlada francoske republike je sporodila, da najnovejša vprašanja možnosti sklepov trgovskega sporazuma med Jugoslavijo in Francijo, in da bi bila srečna, ako se naša vlada odzove težjih kar bi po menjalo manifestacijo solidarnosti, ki že obstaja med obema narodoma.

ZVEZA NARODOV IN ALBANIJA.

— d Ženeva, 3. decembra, (Dun. kor. ur.) Peta komisija, ki se bavi s sprejemanjem novih držav v zvezo naših, je proučevala vse prošne razen luhenske, albanske, bolgarske in balkanskih držav. Komisija se je v svoji zadnji seji enočasno izrekla za sprejemanje albanije.

NEMČIJA IN ČEŠKOSLOVAŠKA.

— d Praga, 4. decembra. »Prage Tagblatt« objavlja interview svojega

sotrudnika s predsednikom republike dr. Masarykom, v katerem je predsednik z ozirom na zadnji govor državnega ministra dr. Simonsa izjavil, da se je nemška republika českoslovaški državi nasproti zadržala dosedaj po vsem korektno in lojalno. Predsednik želi, da bi se to prijateljsko razmerje med obema sosednjima državama še nadalje ohranilo tako, kakršno je. Stremiljenja českoslovaške republike gredo za tem, da bi se ustvarilo enako razmerje tudi s Poljsko in Madžarsko.

BOLGARSKA IN ZVEZA NARODOV.

— d Pariz, 4. dec. (Brezžično.) Iz Ženeve sejavlja: Peta komisija, ki se bavi s pregledovanjem prošenja za sprejemanje v zvezo narodov, se je začasno izjavila proti sprejemu Bolgarije in namesto počakati rezultat raziskav.

FRANZIJA IN TRIANONSKA PODGOBA.

— d Pariz, 4. dec. (Havas.) Pri obraznavi o poročilu poslanca Daniela

da me je vprašal nekoč oče, ko sem bil še paglavec kakor naš Stanko, kateri mesec da je naškraši. Jaz sem seveda trdil, da je februar. On pa, manast kakor je bil, da ne in da ne. Napisled, ko mi le ni šlo v glavo, zakaj bi ne bil februar naškraši, pa se mi namuza, da je vendar maj, ki ima samo en zlog.

Izpod očej se je zasmehala žena, že v dremači.

No, ko bi še danes živel, bi mu ne bilo več do takih šal. Mai, hm, maj! Naj ga pes opali! — Kakšna gloria je bila nekdaj o maju! I. literaturo in trubarjurij se so kosali, da bi dopovedali o maju še več nego te treba. Mai, maj, je kljaco iz vsake besmi, iz slerherne knjike, izza vragov in grmovia. Vsakomur je bil maj najlepši in naškraši mesec. Šolarji in penzionisti, razgretemu zaluhnjenu v vihrevemu potepuhu. Zdal pa je vse preveč dolg, za polovico predolg. Kaj pomaga »cvetje in petje« in še drugo tako sentimentalno pojetje, nikoli se ne bo rimalo z mizerijo...

Kontrolor je ugasnil svečo in brez nekaj minut zasmrčal.

Do zore ni mogel zaspati Marko.

